

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА В НІМЕЧЧИНІ

Каті Бруннер

Німецька служба академічних обмінів (DAAD)

У Німеччині українську мову вивчає досить мала кількість людей. Це зумовлено браком інформації про Україну, її мову та культуру в німецькомовному середовищі. Немає наукового дискурсу щодо викладання української як іноземної мови. Це спричиняє появу підручників, які орієнтуються на певні курси без дотримання більшості сучасних критеріїв до навчального матеріалу, вивчення і викладання іноземних мов.

Ключові слова: українська як іноземна, підручники, комунікативна методика вивчення мови як іноземної.

Недавно в Інтернет-форумі читала такі питання і відповіді:

- Скоро поїду в Київ. Як і де я
- 1) В Україні ти можеш говорити російською.
  - 2) Я сумніваюсь, що в Німеччині є курси української.
  - 3) Дивись на інтернет-сторінку ...
  - 4) У більших містах, але і не у всіх, є курси в VHS (вечірній університет).

Цей приклад гарно ілюструє ситуацію української мови як іноземної в Німеччині. Думка, що для перебування в Україні не треба обов'язково знати української мови, оскільки ніби кожен українець розуміє і говорить також російською, думаю, загальноно відома. Набагато вагоміший є факт, що велика частина німецького населення взагалі не знає, що існує українська мова. Така ситуація, на жаль, існує, хоча останнім часом з'явилося більше Інтернет-сторінок, у тому числі і німецькомовних, які повідомляють про українську мову, її статус і кількість мовноносіїв. Знайомлячись з новими людьми і розказуючи про роботу в Україні, я часто чую таке питання: “То Ви, напевно, добре знаєте російську мову?” Коли виправляю їх, кажучи, що знаю українську, то співрозмовники сприймають відповідь із здивуванням або своєрідним уточненням: „Так, так, вони там мають ще свої діалекти.”

Причиною такої ситуації не є неосвіченість моїх земляків, а брак України й української мови у свідомості людей. На жаль, Україну дуже рідко презентують у засобах масової інформації, винятком була Помаранчева революція та Євробачення у 2005 році. На Інтернет-сторінці українського посольства в Німеччині немає ні одного поклику на українську мову і можливості її вивчення в Німеччині. За винятком окремих осіб і товариств українців, які живуть в Німеччині, ніхто не інформує про українську культуру й мову та не рекламує їх.

Незважаючи на це, у Німеччині є чимало центрів вивчення української мови як іноземної. Насамперед це інститути слов'янської філології в університетах. Більшість з них пропонує студентам разом з російською, польською, чеською, болгарською, сербською, хорватською мовами і українську як додаток, доповнення, розширення до

слов'янських студій. Це Університети в Мюнхені, Ольденбурзі, Дрездені, Лейпцизі, Мюнстері, Вюрцбурзі, Галле та інші. Наявність курсів української мови в інститу-тах слов'янської філології, як правило, залежить від наукових зацікавлень керівників Університетів. Ерланген-Нюрнберг пропонує курси з української мови у своєму центрі мов для слухачів усіх факультетів. Єдиний університет, який має привілей по-ловини окремої кафедри україністики (інша частина це полоністика) – це Ернст-Мориц-Ардт Університет у Грайфсвальді, на північному сході Німеччини. Тут у навчальному плані є і курси з українського мовознавства і літературознавства, обсяг годин для мовної практики більший, ніж в інших ВНЗ. Але кількість студентів досить мала, оскільки Грайфсвальд через географічне положення не є престижним універси-тетом. Тут відбувається найважливіша подія німецької україністики – двотижневий Грайфсвальдський Українікум у вересні кожного року. Українікум складається з трьох частин: курси української мови у першій половині дня, післяобідні семінари (2008 року це вступ до історії, політики і культури; створення української ідентичності; міфи української літератури) і культурна програма. Передбачено 75 місць, хоча це не означає, що дійсно є 75 учасників і що кожного року приїде 75 нових зацікавлених. Дуже часто студенти їдуть на Українікум у Грайфсвальд другий, третій і навіть сьо-мий раз, тим більше, що теми післяобідніх семінарів щороку міняються. Якщо б у вересні в Україні не починався навчальний рік, я б так само відвідувала Українікум.

Крім того, існують вечірні університети, які, між іншим, пропонують курси украї-нської мови. Наголос попереднього речення має бути на словах *між іншим* і у вечір-них університетах, і у ВНЗ. Бо в обох інституціях українська мова є екзотичним пред-метом, який фігурує разом з такими мовами, як тайландська, фінська, перська і т.д. Відповідно є мало зацікавлених осіб українською мовою, часто в курсі беруть участь тільки два або три слухачі, а десять і більше слухачів на семестр – це великий виняток. Зважаючи на мови, які фігурують поряд з українською, очевидно причиною малої кількості слухачів є загальноєвропейський або загальносвітовий статус української як мови невеликої, маловпливової держави або як мови з незначною кількістю носіїв. До того ж більшість слухачів, особливо в університетах, за походженням не німці, а слов'яни.

Існують ще приватні мовні школи, які пропонують українську мову як іноземну, та приватні викладачі. Усі викладачі, і у ВНЗ, і у вечірних університетах, і приватні є носіями мови, тобто родом з України. Як правило, вони мають вищу освіту і спеціаль-ність зі слов'янської або іноземної філології. Маленька частина приїхала в Німеччину через програми наукового обміну. Значна частина одружилася в Німеччині і працює водночас перекладачами та викладачами української й російської мов. Окремого мето-дично-наукового дискурсу з викладання української як іноземної в Німеччині немає.

Треба ще згадати Український вільний університет у Мюнхені та українські школи. Це заклади досить закриті для німецької публіки, оскільки їх і досі трактують як закла-ди для виховання та освіти слухачів українського походження. В Інтернеті про них май-же нічого не можна знайти, крім згадки курсів Гамбурзької української школи в рекламі та вступної сторінка сайту Українського вільного університету, яка у стані розбудови.

Для вивчення та викладання української мови і учні, і вчителі мають у своєму розпорядженні різні посібники та підручники (приблизно 6 позицій). Починаючи з двох видань категорії самовчителя, які є частиною низки посібників з різних мов

для нібито швидкого вивчення базової лексики з метою туристичного перебування в країні. Це серія Kauderwelsch (українська № 79 в серії) та Online Media World Sprachen 24 – експрес-курс з української мови (а загалом є курси з 71 однієї мови). Обидві пропонують приблизно 450 лексичних одиниць. Kauderwelsch працює за системою перекладу з німецької 1 на 1 і презентує мовний матеріал і кирилицею, і латинським шрифтом. Видавництво вимагає від покупця 7,90 євро. Курс фірми Online Media World, базований на вивченні мови на комп'ютері, обіцяє найцікавіші методи вивчення та запам'ятовування мовного матеріалу та коштує вже 29,95 євро. На жаль, не працювала особисто з останнім курсом, але ставлюся дуже скептично до таких матеріалів, які обіцяють великий успіх, найефективніші методи і ще до того ж коштують таку велику суму, а пропонують таку вузьку мету – вивчення мови для відпустки або мандрівки в Україну. Тим більше кількість пропонованих мов у серії не дозволяє припускати серйозного опрацювання мовної системи.

Для більш інтенсивного і ґрунтового вивчення української мови на ринку сьогодні існують чотири доступні підручники:

- Olga Anhalt-Бусше: *Ukrainisch. Einführendes Lehrbuch*. (39 євро) [2].
- Svetlana Amir-Babenko: *Lehrbuch der ukrainischen Sprache*. Buske, (Neuaufgabe 2007, 29,80 євро) + *Kurze Grammatik der ukrainischen Sprache* [1].
- Vera Kolbina und Svetlana Sotnikova: *“SVITANOK. Ukrainisch für Anfänger”*. Erlangen: (15 євро).
- Ludmila Schubert: *Ukrainisch für Anfänger und Fortgeschrittene, Lehrbuch und CD* (47,50 євро).

Я спеціально назвала ціни, щоб мати приблизне уявлення, скільки такі підручники коштують в Німеччині і наскільки велика має бути мотивація вивчати українську мову, щоб придбати один з них. До того ж Світлана Амір-Бабенко видала ще коротку граматику з української мови, Людмила Шуберт розробила маленький мовний посібник з німецької, української, російської мов.

Усі підручники двомовні, тобто спрямовані на німецькомовного учня. Мова пояснень, частково мова завдань і мова додаткової інформації німецька. Хоча всі автори задекларували, що працюють з найновішими і найкомунікативнішими методами, більшість підручників базується на граматики-перекладному методі. Приємним винятком є „Світанок”, який справді працює з комунікативними типами вправ і завдань і відрізняється дизайном від інших підручників.

На жаль, у Німеччині немає наукового обміну думками щодо викладання української як іноземної мови. Автори підручників не контактують між собою. Вони укладають матеріали, які накопичилися під час викладацької роботи, і видають підручник.

Для більшої популяризації української мови в Німеччині необхідно розширити інформаційну діяльність про Україну, інтенсивно рекламувати Україну та українську мову. До того ж науковий дискурс між викладачами української як іноземної в Німеччині зміг би значно поліпшити якість занять, а отже, зацікавити більше людей.

-
1. Amir-Babenko S. *Lehrbuch der ukrainischen Sprache*. Buske. – Hamburg, 1999.
  2. Anhalt-Бусше O. *Ukrainisch. Einführendes Lehrbuch*. – Harrasowitz-Verlag, 1996.

3. Duzhenko M. Lehrwerkanalyse. Fernstudieneinheit XX. Erprobungsfassung. – Langenscheid, 1994.
4. Kolbina V., Sotnikova S. SVITANOK. Ukrainisch für Anfänger. – Erlangen, 2004.
5. Schubert L. Ukrainisch für Anfänger und Fortgeschrittene. – Harrasowitz-Verlag, 2005/2007, Lehrbuch und CD.
6. Доступно з: [http:// www.uni-greifswald.de](http://www.uni-greifswald.de)
7. Доступно з: [http:// www.uni-erlangen.de](http://www.uni-erlangen.de)
8. Доступно з: [http:// www.uni-muenchen.de](http://www.uni-muenchen.de)
9. Доступно з: [http:// www.uni-leipzig.de](http://www.uni-leipzig.de)
10. Доступно з: [http:// www.uni-oldenburg.de](http://www.uni-oldenburg.de)
11. Доступно з: [http:// www.uni-goettingen.de](http://www.uni-goettingen.de)
12. Доступно з: [http:// www.uni-halle.de](http://www.uni-halle.de)

UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN GERMANY

Kati Brunner

(DAAD) German Office of Academic Exchange

In Germany the number of Ukrainian language learners is infinitesimally small. One of the main causes of this situation is the lack of information about Ukraine, its language and culture in German society. There exists no scientific discourse concerning the teaching of Ukrainian as a foreign language. As a result, recently published teaching materials do not take into account modern demands for teaching materials as well as the studying and teaching of foreign languages.

Key words: Ukrainian as a foreign language, textbooks, communicative methods for learning a second language.